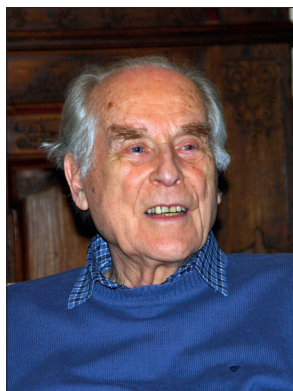

Wspomnienia

PROFESOR KARL GUSTAV EBERHARD SCHULZ (1926-2020)

Współpraca prof. Eberharda Schulza z Instytutem Zachodnim i jego Wydawnictwem rozpoczęła się w 1996 r., odkąd zamieszkał w Polsce. Nazwisko Profesora pojawiło się na stałe w stopce redakcyjnej „Przeglądu Zachodniego” od nr 4/2011, gdy – zgodnie z ówczesnymi wymogami – podjął się zadania redaktora językowego języka niemieckiego. Przez ponad dwie dekady współpracy z Instytutem Zachodnim dał się poznać jako człowiek niezwykle życzliwy, zawsze skory do pomocy i skuteczny w nawiązywaniu różnego rodzaju form współpracy Polaków i Niemców. Instytut Zachodni wiele zawdzięcza Jego naukowym i osobistym kontaktom oraz wspólnie podejmowanym polsko-niemieckim przedsięwzięciom. Ostatnie dwadzieścia lat życia oraz działalności Profesora stanowiło zwieńczenie jego fascynacji Wschodem Europy.

Eberhard Schulz urodził się 17 sierpnia 1926 r. we Frankfurcie nad Menem. Jego ojciec był uznanym architektem w Getyndze. W czasie wielkiego kryzysu w Niemczech, 16 niemieckich architektów podpisało pięcioletni kontrakt na pracę w Moskwie. Po latach prof. Schulz wspominał w pamiętniku Moskwę tamtego czasu jako egzotyczne miasto. W 1932 r. rodzina Profesora powróciła do Getyngi, gdzie młody Eberhard ukończył liceum klasyczne, a po wojnie slawistykę na tamtejszym Uniwersytecie.

Niewątpliwym dowodem Jego zainteresowań był doktorat o Pawle Włodkowicu – prawniku, pisarzu, dyplomacie, rektorze Akademii Krakowskiej w latach 1414-1415, obrońcy interesów Polski w sporach z Krzyżakami, a także umiejętność posługiwania się ośmioma językami słowiańskimi (m.in.: polskim, rosyjskim, czeskim, ukraińskim i starobułgarskim). Ponadto dobra znajomość angielskiego i francuskiego z pewnością ułatwiła zatrudnienie w *Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik*, gdzie z czasem nie tylko pełnił funkcję wicedyrektora, ale także prowadził grupę studyjną Wschód-Zachód.

Pierwszy bezpośredni kontakt Profesora z krajami socjalistycznymi miał miejsce w 1967 r. podczas konferencji w Czechosłowacji na temat europejskiej polityki Niemiec. W tym czasie ukazały się też prace Jego autorstwa na temat NRD i polityki wschodniej RFN oraz stosunków EWG ze wschodnią Europą, m.in. *An Ulbricht*

führt kein Weg mehr vorbei (Hoffmann und Campe Verlag, Hamburg 1967), czy praca zbiorowa *Die Ostbeziehungen der Europäischen Gemeinschaft* (R. Oldenbourg Verlag, München Wien 1977), choć swoimi zainteresowaniami i kontaktami obejmował również Japonię, Chiny oraz Stany Zjednoczone Ameryki Północnej.

W 1980 r. otrzymał honorową profesurę na uniwersytecie w Bonn, gdzie wykładał nauki polityczne i stosunki międzynarodowe.

Profesor przez wiele lat parał się również dziennikarstwem, w *Westdeutscher Rundfunk* w Kolonii w audycji *ZeitZeichen* (Znaki czasu) komentował wydarzenia polityczne i sprawy międzynarodowe.

Jednak z prawdziwą pasją angażował się w proces kształtowania polityki wschodniej *SPD/FDP*. Z pełnym przekonaniem realizował hasło „zmiana przez zbliżenie”, uczestnicząc w rozlicznych konferencjach państw bloku wschodniego z ówczesną RFN oraz przez lata aktywnie współdziałał z Akademią Ewangelicką w Mülheim mającą żywe kontakty z Pskowem.

Od początku aż do przejścia na emeryturę w 1991 r. pełnił funkcję sekretarza Komisji Koordynacyjnej Forum Polsko–Niemieckiego¹. W tym czasie aktywnie współpracował także z prof. Krzysztofem Skubiszewskim, ministrem spraw zagranicznych w latach 1989-1993 w pierwszym rządzie III RP Tadeusza Mazowieckiego, a następnie Jana Krzysztofa Bieleckiego, Jana Olszewskiego i Hanny Suchockiej².

Prof. Eberhard Schulz z niezwykłym zaangażowaniem współtworzył *Deutsches-Polen Institut* w Darmstadt i to Jemu przypisuje się autorstwo nazwy tej placówki, mającej charakter naukowo-informacyjny w zakresie kultury i literatury polskiej, która miała głównie przyczynić się do zbliżenia kulturowego Polaków i Niemców poprzez działalność translatorską, naukową, publiczną i wydawniczą³.

Przejście Profesora na emeryturę i przeniesienie się na stałe do Polski nie oznaczało zaprzestania działalności naukowej. Na szczególne podkreślenie zasługuje ukazanie się kilku pozycji książkowych przygotowanych wspólnie z prof. Anną Wolff-Powęską, m.in. *Być Polakiem w Niemczech* (Poznań 2000, tamże wspólny wstęp oraz zakończenie); ta sama pozycja została przetłumaczona na język niemiecki: *Polen in Deutschland. Integration oder Separation* (Droste Verlag, Düsseldorf 2000). W ramach Poznańskiej Biblioteki Niemieckiej (tom X) w 2002 r. ukazała się praca *Przestrzeń i polityka. Z dziejów niemieckiej myśli politycznej*, a w książce

---

¹ Forum Polsko–Niemieckie powołane zostało do życia podczas spotkania Edwarda Gierka i Helmuta Schmidta w Bonn czerwcu 1976 r. i „miało służyć pogłębieniu zrozumienia i współpracy, przedyskutowaniu problemów i inspirowaniu wzajemnych stosunków”. Patrz *Niemcy współczesne. Zarys encyklopedyczny*, Instytut Zachodni, Poznań 1999, s. 147-148.

² Zasługą prof. Krzysztofa Skubiszewskiego była nowa jakość w stosunkach polsko-niemieckich, podpisanie układu między Polską a Niemcami (1990) gwarantującego uznanie przez RFN granicy na Odrze i Nysie, a także przystąpienie natychmiast po rozpadzie ZSRR do nawiązania stosunków z nowo powstałymi państwami: Litwą, Białorusią i Ukrainą. Za czasów K. Skubiszewskiego rozpoczęły się negocjacje na temat członkostwa Polski w *NATO* i UE, powstał Trójkąt Weimarski.

³ Z inicjatywą powołania Instytutu wystąpił Karl Dedecius podczas pierwszego Forum Polsko-Niemieckiego w czerwcu 1977 r. w Bonn-Bad Godesberg. Instytut został zarejestrowany 13 grudnia 1979 r. i rozpoczął pracę uroczystą inauguracją 11 marca 1980 r. Patrz *Niemcy współczesne....*, s. 100-102.

Polacy i Niemcy na drodze partnerskiego sąsiedztwa. Próba bilansu dziesięciolecia 1989-1998 (Poznań 2000) autorzy zamieścili podsumowanie pt. *Polacy i Niemcy na przełomie stuleci. Uwagi końcowe*.

W Instytucie Zachodnim prof. Eberhard Schulz zapamiętany zostanie nie tylko jako znakomity dyskutant o bardzo szerokiej wiedzy i rozległych horyzontach myślowych, wielki przyjaciel Polski i Polaków, ale także jako człowiek pełen poczucia humoru i radości życia, którą promieniował i zjednywał sobie wielu przyjaciół.

Był wielkim miłośnikiem i znawcą muzyki poważnej, stałym bywalcem piątkowych koncertów Filharmonii Poznańskiej. Grono bliższych znajomych, z którymi wędrował po Polsce, uznał również fascynacją pięknem przyrody, szczególnie niezamąconej ingerencją człowieka: drzewami, łąkami czy chmurami, które potrafił po mistrzowsku i z malarską wrażliwością utrwalać na niezwykle licznych fotografiach.

Hanka Dmochowska

RADA REDAKCYJNA

Członkowie krajowi: **Marek Cichocki** (profesor, Collegium Civitas; Instytut Stosunków Międzynarodowych i Zrównoważonego Rozwoju, Warszawa, Polska), **Hanka Dmochowska** (doktor, em., Instytut Zachodni im. Zygmunta Wojciechowskiego, Poznań, Polska), **Marian Golka** (profesor, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza; Wydział Nauk Społecznych; Instytut Socjologii, Poznań, Polska), **Tomasz Grzegorz Grosse** (profesor, Uniwersytet Warszawski; Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych; Instytut Europeistyki, Warszawa, Polska), **Marceli Kosman** (prof. em., Uniwersytet im. Adama Mickiewicza; Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Poznań, Polska), **Aleksander Posern-Zieliński** (profesor, Polska Akademia Nauk; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza; Wydział Historyczny; Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej, Poznań, Polska); **Hanna Suchocka** (profesor, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań, Polska); **Justyna Schulz** (doktor, Instytut Zachodni im. Zygmunta Wojciechowskiego, Poznań, Polska), **Anna Wolff-Powęska** (profesor, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań, Polska)

Członkowie zagraniczni: **Stefan Garsztecki** (profesor, Institut für Europäische Studien, Technische Universität Chemnitz, Niemcy), **Hans Henning Hahn** (profesor, Carl von Ossietzky Universität Oldenburg, Niemcy), **Jonathan Huener** (profesor, University of Vermont, Burlington VT, USA), **Henryka Ilgiewicz** (dr hab., Lietuvos kultūros tyrimų institutas – Litewski Instytut Badań Kultury, Wilno, Litwa), **Dagmara Jajeński-Quast** (profesor, Centrum Interdyscyplinarnych Studiów o Polsce, Uniwersytet Europejski Viadrina, Frankfurt nad Odrą, Niemcy), **Kai Olaf Lang** (Dr. sc. pol., Stiftung Wissenschaft und Politik, German Institute for International and Security Affairs, Berlin, Niemcy), **Stephan Lehstaedt** (profesor, Touro College, Berlin, Niemcy), **Jerzy Macków** (profesor, Institut für Politikwissenschaft, Universität Regensburg, Niemcy), **Guglielmo Meardi** (profesor, Scuola Normale Superiore, Florencja, Włochy), **Jaroslav Panek** (profesor, Akademie věd České republiky Historický Ústav AV, Czech Academy of Sciences, Section of Historical Sciences, Czechy), **Klaus Ziemer** (profesor, Universität Trier, Niemcy, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; Instytut Politologii, Polska), **Katarzyna Żukowska-Gagelmann** (profesor, Die Duale Hochschule Baden-Württemberg DHBW, Loerrach, Niemcy)

REDAKTORZY TEMATYCZNI

Przemysław Hauser (profesor, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań, Polska), **Tomasz Schramm** (profesor, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań, Polska) – historia, **Stanisław Lisiecki** (profesor, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań, Polska) – socjologia, **Jerzy Kalązny** (profesor, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań, Polska) – nauki o kulturze, **Tomasz Rynarzewski** (profesor, Uniwersytet Ekonomiczny, Poznań, Polska), **Piotr Kalka** (profesor, em. Instytut Zachodni im. Zygmunta Wojciechowskiego, Poznań, Polska) – ekonomia.

Redaktor statystyczny: **Piotr Jabkowski** (profesor, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza,)

Redaktor językowy: **Anna Murawska** (język polski), **Eberhard Schulz** (język niemiecki),

Jonathan Chumas (język angielski)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

Jan Barcz (profesor, Akademia Leona Koźmińskiego; Katedra Prawa Międzynarodowego i Prawa Unii Europejskiej, Warszawa, Polska), **Bożena Górczyńska-Przybyłowicz** (profesor, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań, Polska), **Bernadette Jonda** (doktor, Uniwersytet Martina Luthera Halle-Wittenberg, Niemcy), **Bogdan Koszel** (profesor, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań, Polska), **Albert Kotowski** (profesor, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Polska), **Matthias Kneip** (doktor, Deutsches Polen-Institut Darmstadt, Niemcy), **Peter Oliver Loew** (doktor, Deutsches Polen-Institut Darmstadt, Niemcy), **Magdalena Izabella Sacha** (doktor, Uniwersytet Gdański; Instytut Badań nad Kulturą, Polska), **Henadz Sahanowicz** (profesor, Europejski Uniwersytet Humanistyczny (EHU), Mińsk, Białoruś, siedziba Wilno), **Renata Schaefer** (profesor, School of Business and Economics Sonoma State University, California, USA), **Janusz J. Węc** (profesor, Uniwersytet Jagielloński, Kraków, Polska)